

Prosadila jsem evropskou směrnicí, která chrání před divokými úvěry

Dobrý den u dnešního *Bez obalu* – po čase opět s přídomkem SPECIÁL! Dnes bych se vám totiž chtěla svěřit s něčím, co považuji za jeden z největších úspěchů mého působení jako europoslankyně v Evropském parlamentu. Někteří z vás si možná ještě pamatují, že jsem se zhruba před dvěma lety stala hlavní zpravodajkou celého Evropského parlamentu k nové směrnici o spotřebitelských úvěrech. Funkce hlavní zpravodajky v legislativním procesu EU je v mnoha ohledech srovnatelná odpovědností a pravomocemi s rolí ministra národní vlády. Jednáte s politiky na té nejvyšší úrovni, s komisaři, šéfy vládnoucích politických frakcí i se zástupci všech členských států EU a za celý návrh nesete odpovědnost. K vašemu stolu chodí ředitelé bank, pojišťoven a velkých technologických společností. Snažíte se jim prodat svoji vizi toho, jak by onen »zákon« – tedy v tomto případě směrnice – měl ve finále vypadat a zároveň se v něm snažíte uchovat kousek sebe a svých politických názorů na věc.

Stovky hodin práce

Má cesta s tímto dokumentem končí tento týden (12. 9.) závěrečným slavnostním hlasováním pléna Evropského parlamentu. Jednalo se o dlouhou a náročnou cestu, která zabrala mně i mému týmu stovky hodin práce a vyjednávání. Nebudu lhát, na jejich konci stojí výsledek, který rozhodně není dokonalý – ne všechno se mi povedlo prosadit, ale je takový, že si za ním mohu hrdě stát. Chtěla bych tak zde před vámi složit účty.

Problematika zadlužování je dnes velice aktuální a podle současných výsledků naší ekonomiky se zdá, že se neblýská na lepší časy. Problémů s dluhy jedinců i domácností bude v následujících měsících a letech dále přibývat. Je tak povinností všech politiků zajistit, aby se u nás zase nerozjelo dluhové a exekuční eldorádo, které jsme zde viděli v předchozí dekádě a půl. Na rozdíl od našich pravicových a vládních politiků, kteří se v lepším případě snaží problémem promlčet, zde dnes stojím s výsledkem, který – jak doufám – ochrání v nadcházejících krizových časech ty nejzranitelnější. V rámci své koncepce a vyjednávání jsem se řídila dvěma základními principy:

Za prvé: Půjčka by nikdy neměla znamenat upadnutí do otroctví věčných dluhů a jejich splácení.

Za druhé: Co se tváří jako úvěr, smrdí jako úvěr a vypadá jako úvěr, by mělo být také jako úvěr regulováno.

Pojďme se tedy podívat na to, co se ve výsledku povedlo a co nepovedlo!

Za největší úspěch své vize považuji to, že se mi poprvé (v historii) podařilo do právních předpisů EU prosadit tzv. »právo být zapomenut«. Léta se na všemožných pacientských fórech mluvilo o tom, jakou diskriminaci pacienti, kteří se vyléčili z rakoviny, denně zažívají na trhu s úvěry. Jak jim banky nechtějí půjčovat nebo je pojišťovat, protože měli kdysi před lety rakovinu. Když jsem směrnicí o spotřebitelském úvěru dostala na starosti, řekla jsem si, že čas doporučení a mluvení již pominul a je potřeba pomoci těmto lidem zákonem. Tak jsem sama napsala návrh opatření, které je má chránit, protože původní návrh směrnice jej vůbec neobsahoval. Zpočátku jsem vůbec nevěřila, že se mi nakonec podaří tuto věc udržet při životě v jednáních po celé dva roky. Na každém kroku jsem slyšela – zejména od pojišťoven, proč to nejde. Nicméně nakonec jsem uspěla a toto právo prosadila.

Napříště budou ti, kteří se vyléčili z rakoviny a budou žádat o úvěr, pro který je vyžadováno pojištění, chráněni právě oním »právem být zapomenut«, které jim bude garantovat, že po uběhnutí určité doby od skončení jejich léčby se banka nebo pojišťovna nebude moci na tuto léčbu zeptat a ani použít rakovinu jako důvod ke zhoršení podmínek pojištění úvěru. Co se u této věci nepovedlo? Původně jsem prosazovala toto právo pro všechna závažnější onemocnění, nejenom rakovinu, nicméně členské státy EU a moji kolegové z EP se shodli pouze na rakovině. Každopádně dveře se otevřely. Jednou zakotvené právo se postupně nevyhnutelně propíše všude. V následujících letech tak doufám, že díky mé práci uvidíme toto právo i u hypoték, které mají vlastní zákonnou úpravu, a v případě dalších onemocnění.

Ne matoucí reklamě

A co se dále povedlo. **Regulace a zákaz reklamy na spotřebitelské úvěry a podobné produkty.** To, o čem léta mluví různí čeští politici, se povedlo komunistické europoslankyni. Podobně jako reklama na krabičkách cigaret by nově reklama na úvěry měla vždy obsahovat jasné a výrazné upozornění (velkým písmem či slovem), že půjčování peněz stojí peníze. Zároveň se mi podařilo některé nebezpečné druhy reklam přímo zakázat. Napříště budou zakázány typy reklam, které povzbuzují spotřebitele k půjčce s cílem zlepšit finanční situaci, či reklamy, které implikují, že úvěr vede ke zvýšení finančních zdrojů, představuje náhradu za úspory nebo může zvýšit životní úroveň spotřebitele. Mířila jsem tím především na reklamy, kde vystupuje úspěšný manažer někde na dovolené a reklama podprahově tvrdí, že za jeho úspěch mohou půjčky, či na reklamu před Vánoce na půjčení si na dárky apod.

Co se nepovedlo. Původně jsem chtěla zakázat veškerou reklamu na úvěry zejména v TV. To se ukázalo v převážně pravicovém europarlamentu jako neprůchozí.

Šance pro klienty

Povedlo se rovněž **zakotvení tzv. procesu shovívavosti věřitele.** Je-li dlužník v prodlení s dluhem, tak nově bude mít věřitel zákonnou povinnost s ním jednat v tzv. procesu shovívavosti ještě předtím, než začne dluh jakkoliv vymáhat. Věřitel bude muset dlužníka kontaktovat a sám mu nabídnout některou z možností, jako je posunutí splatnosti dluhu, změnu výše splátek, snížení úroku, odložení splátek apod. Teprve pokud toto nepomůže, bude moci dluh vymáhat soudně a exekučně.

Podařilo se také zařadit do regulací schémata »kup teď, zaplat' později«, neboli odložené splácení. Všichni to dnes již známe, když kupujeme něco ve velkém internetovém obchodě. Při placení objednávky nám kromě klasické úhrady systém nabídne také platbu za pomoci tzv. schématu kup teď, zaplat' později. Mluvíme o produktech, které nabízí u nás např. společnost Klarna nebo v zahraničí Amazon apod. Ve své podstatě se jedná o úvěr, ač to tak na první pohled nevypadá, ani se to tak netváří. Dosud tento finanční produkt nebyl nijak regulován, pohyboval se v šedé zóně a člověk se při jeho častém používání mohl jednoduše předlužit. Výsledná dohoda o směrnici podřazuje tyto produkty pod regulaci normálních spotřebitelských úvěrů, a navíc zavádí speciální režim pro tzv. Big Tech (společnosti jako Facebook, Apple, Google atd), který jim nedává možnost se z této regulace vyvázat. Vzhledem k tomu, že se tyto společnosti dlouhodobě snaží vstoupit na úvěrový trh a mají obrovskou schopnost přimět spotřebitele k impulzivnímu nákupu, jedná se o obrovský úspěch můj a samozřejmě i celého mého týmu.

Je dobře, že se celkově nová směrnice vztahuje na řadu dosud neregulovaných finančních produktů (jako např. různé mikropůjčky nebo kreditní karty) podle principu, který jsem již zmínila, tedy – co smrdí a vypadá jako úvěr, má být jako úvěr regulováno.

Plusem pro spotřebitele jednoznačně je možnost splatit spotřebitelských úvěr před skončením smlouvy. Nově bude mít spotřebitel možnost splatit úvěr předem za zlepšených podmínek, tzn. bez zásadních penalizací. Tyto podmínky bude mít předem jasně napsané ve smlouvě o úvěru, kterou bude podepisovat, takže mu budou předem známy.

Nebankovní poskytovatelé úvěrů a jejich zprostředkovatelé budou nově podléhat přijímacímu řízení a registraci a dohledu ze strany vnitrostátních orgánů, což je rovněž krok správným směrem.

Několik negativ

Bohužel se mi do finálního textu nepodařilo prosadit regulaci tzv. crowdfundingu, u nás známého sloganem jedné společnosti: Lidé lidem. Jedná se o produkt, kde lidé jako věřitelé na jedné straně půjčují peníze skrze nějakou platformu či aplikaci jiným lidem - dlužníkům. V původním návrhu Komise tato regulace byla, ale Komise ji tak špatně připravila, že jsme se dohodli, že je potřeba návrh přepracovat. Směrnice tedy alespoň stanovuje Komisi lhůtu, kdy má s novým návrhem, který by postihnul tento crowdfunding, přijít.

Za největší neúspěch jednání považuji, že se mi nepodařilo prosadit povinnost pro členské státy EU stanovit maximální výši úroku pro spotřebitelské úvěry nebo alternativně maximální cenu úvěru, kterou je dlužník povinen za úvěr zaplatit. Z mého pohledu by se jednalo o hlavní nástroj, který by zabránil tomu, aby

nedocházelo k situacím, kdy si dlužník půjčí 1000,- Kč a zaplatí na úrocích, poplatcích a dalších nákladech klidně 100 000,- Kč. Jak se koneckonců u nás děje nejméně posledních 20 let. Bohužel, kapitál si to skrze zástupce členských států pohlídal, když tyto od začátku jednání se mnou takový strop tvrdě odmítaly.

Na závěr bych snad dodala, že o výsledku nejlépe svědčí asi to, že se za něj postavili a podpořili ho dvě z největších evropských organizací na ochranu spotřebitelů BEUC a Finance Watch. Členské státy EU, včetně ČR, budou mít teď dva roky na to, aby změnilly své zákony o spotřebitelském úvěru a tyto změny uvedly v život. Já již budu osud svého, nebojím se říct »dítěte«, bedlivě sledovat. Snad naši politici nebudou otálet a ve světle současné krize tato pravidla co nejdříve přijmou a nebudou je nijak ohýbat. Co se týče ČR, jsem dost skeptická, nicméně ze své pozice udělám maximum, aby se z mého řešení nestal paskvil.

V příloze posílám Bez obalu 37/2023 SPECIÁL. Odkaz na aktuální video naleznete zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=E64AXfgU1SA>

Projev na setkání s občany v Sekeřicích: <https://www.youtube.com/watch?v=yHsa7Ipeba8>

Projev na demonstraci v Domažlicích: <https://www.youtube.com/watch?v=vGGWByZg8fQ>

Dovoluji si Vás zároveň pozvat:

- ve čtvrtek 14. září na besedu s občany – Holubov (okr. Český Krumlov) od 18:30 hod. v kulturním sále
- Druhá debata bude rovněž ve čtvrtek, ale 21. září v Hradci Králové, v Restauraci u Švagerků na ul. Všehrdova 194 od 15:00 hodin.

Mne i další představitele KSČM najdete rovněž na demonstraci v sobotu 16. září v Praze. Budeme i s petičními stánky na rohu Opletalovy ulice a Václavského náměstí, tak se neváhejte k nám připojit.